

**20 LET ZKUŠENOSTÍ
S RŮZNÝMI METODAMI DOLÉČOVÁNÍ NA AT
ODDĚLENÍ PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY V BRNĚ**

V. ŠTASTNÝ, T. KOSTROŇOVÁ, J. POKORA, L. ZBOŘILOVÁ

Psychiatrická léčebna, Brno-Černovice,
primář: MUDr. V. Štastný, CSc.

Specializované AT oddělení psychiatrické léčebny v Brně existuje již od r. 1948. Systematičtější léčby provádíme od r. 1974, kdy jsme položili základy k práci v terapeutické komunitě. Od r. 1975 pracuji na oddělení jako vedoucí lékař a terapeut klubu abstinujících – A klubu Brno, který tehdy při oddělení vznikl. V Československu byla v té době dobře rozvinutá síť protialkoholních ambulancí a na ně navazující síť protialkoholních lůžkových zařízení. Všechna zařízení byla státní a patřila pod ministerstvo zdravotnictví. Vyhledávání a zachycování pacientů a jejich případná léčba na lůžku byly dobře propracovány. Do léčebny jsme přijímali pacienty jak dobrovolně, tak nuceně a posléze i na základě rozhodnutí soudu. Po absolvování tříměsíční léčby jsme nemocné odesílali nazpět do ambulancí, které však v té době nebyly na další práci s nimi personálně vybaveny ani metodicky připraveny. Pacienti se nezdárci ocitali v jakémsi vakuu, ve kterém přes mnohdy dobrou motivaci nedokázali v nastoupené abstinenci pokračovat. Jediná organizace, která se o pacienty po odchodu z léčebny programově zabývala byl KLUS u pražské léčebny Apolinář. Tuto organizaci založil se svými nemocnými v roce 1948 doc. Skála a existuje dodnes. Brněnský A klub vznikl na základě iniciativy brněnských pacientů, kteří se s prací pražského Klusu seznámili a cítili potřebu podobného zařízení v místě bydliště. V té době však podobné kluby povolovala státní správa a bez tohoto povolení se zájemci sdružovat nesměli. Proto tehdejší správní úřad Brna rozhodl, aby se zřizovatelem klubu stala psychiatrická léčebna Brno-Černovice. Z terapeutického hlediska šlo o významný krok v naší práci. Nehledě na přímý terapeutický efekt pro jednotlivé pacienty jsme oficiálně dostali možnost získávat ve společnosti prostor pro lepší porozumění problematice alkoholu.

První období činnosti klubu charakterizuje stále se zvyšující počet členů, např. v r. 1983 jich bylo 200 a po dalších 10 letech trvání klubu bylo v evidenci celkem 1 006 členů. Tento rok bychom mohli charakterizovat jako vrchol práce klubu, který

V. ŠTASTNÝ, T. KOSTROŇOVÁ, J. POKORA, L. ZBOŘILOVÁ / 20 LET ZKUŠENOSTÍ S RŮZNÝMI METODAMI DOLÉČOVÁNÍ NA AT ODDĚLENÍ PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY V BRNĚ

pořádá pro své členy různé atraktivní akce (návštevy klubů v Praze, v Bratislavě, výměnné dovolené s A kluby Maďarska, kontakty s rakouským klubem ve Vöcklabrucku). Podobně jako jiné kluby i A klub Brno vydával pro své členy vlastní časopis.

V rámci celé ČSR pracovalo v té době celkem 64 socioterapeutických klubů, z toho v ČR 35 a na Slovensku 29 a celkem sdružovali asi 4 000 osob. Kluby pořádaly celorepublikové a celostátní sjezdy, které přinášely účastníkům výraznou emocionální podporu v abstinenci i dostatek informací a konkrétní zkušenosti z práce. Všechny existující kluby byly v té době zřizovány při státních zdravotnických zařízeních pod vedením terapeutů, odborníků zodpovědných za jejich práci. Tito profesionálové potom vytvořili tzv. "Koordinační výbor pro práci se socioterapeutickými kluby" při lékařské společnosti a české a slovenské sekci AT. Uvedená hierarchická struktura ale s vývojem společnosti omezovala členy klubů i jejich terapeuty v iniciativě. Výrazem jejich pocitů byla snaha vytvořit dobrovolné sdružení, např. Svaz usilujících o střízlivost, který měl v našich zemích předchůdce ve Svazu abstinentů. Ten vznikl již v roce 1922 a navazoval na jiné protialkoholní spolky z r. 1900. (Svaz abstinentů byl v r. 1952 zakázán).

Pod záštitou klubů jsme se snažili umožnit vstoupit na protialkoholní scénu organizaci AA, takže již v r. 1988 jsme navázali kontakt se zástupcem organizace v Německu a přeložili a rozšířili jejich základní materiály.

S postupující demokratizací společnosti se kladl větší důraz na dobrovolné svépomocné skupiny. Některé kluby se transformovali do tzv. společenských organizací, odtrhly se od zdravotnických zařízení a získaly právní subjektivitu. A klub Brno prošel touto transformací v r. 1990. Zároveň některé ze stávajících klubů vytvořili tzv. "Sdružení A klubů", které spolupracují s komisí pro humanitární pomoc a bývalým Svazem invalidů. Tomuto sdružení se opakovaně podařilo získat grant, který použilo zejména na vydávání periodika "Semperfit" – měsíčníku pro střízlivost těla i ducha. V současné době je jedinou pravidelně vycházející laickou tiskovinou, zabývající se touto problematikou.

V r. 1993 vznikla v Brně národní organizace Dobrých templářů, která je členem IOGT International a která předkládá širokou škálu programů – od preventivních programů pro mládež až po účast na mezinárodním programu "Bezpečnost na silnicích – IAMA". Na rozdíl od ostatních organizací zabývajících se převážně doléčováním, IOGT poskytuje prostor i členům, kteří vlastní problémy s alkoholem nemají.

Nové společenské podmínky a prudká změna životního stylu naší populace se projevují i v oblasti doléčování. Mnoho dříve dobře fungujících ambulancí s psycho-terapeutickými skupinami přestalo po privatizaci zdravotnictví existovat. Po psychiatrické ambulanci není práce se závislími lukrativní. Stejný důvod ohrožuje existenci lůžkových zařízení. Státní orgány věnují větší pozornost problému nealkoholových drog, která se odráží i ve finančních dotacích, přestože alkohol zůstává pro naši populaci stále drogou číslo jedna. Pacienti v oblasti doléčování projevují nechuť přidružovat se k již dříve vzniklým celkům, klubům. Konkrétně A klub na AT oddělení PL Brno od svého osamostatnění poněkud paradoxně stagnuje, přestože má s pacienty oddělení pravidelné kontakty. Životaschopnější se momentálně zdají být menší svépomocné skupiny pacientů, které vznikají z pacientů léčících se

V. ŠTASTNÝ, T. KOSTROŇOVÁ, J. POKORA, L. ZBOŘILOVÁ / 20 LET ZKUŠENOSTÍ S RŮZNÝMI METODAMI DOLÉČOVÁNÍ NA AT ODDĚLENÍ PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY V BRNĚ

na oddělení ve stejnou dobu. Využívají svých přátelských vazeb, vzájemně se navštěvují, tráví společné dovolené. S terapeuty v nutných případech pouze konzultují.

Podobné skupiny se zdají být velmi účinné a najdějně pro další abstinenci a změnu životního stylu svých členů. Ceníme si na nich zejména to, že pracují samostatně, bez terapeutického vedení. Současně v nás tato skutečnost vyvolává jisté obavy, protože na základě 20-leté zkušenosti můžeme tyto malé skupinky považovat za více ohrožené případnými recidivami jejich členů.

Proto začínáme na oddělení vytvářet novou tradici tzv. setkávání, jehož hlavním smyslem je napomoci k navazování kontaktů mezi všemi doléčovacími organizacemi v našem městě.

Péče o nemocné, kteří absolvovali lůžkovou protialkoholní léčbu v naší republice, prošla za posledních 20 let mnoha změnami, ve kterých se obráželo celkové politické a společenské klima. Monolitní postavení socioterapeutických A klubů, jako jediné povolené formy sdružování pacientů, se po sametové revoluci roztříštilo do řady aktivit a iniciativ, z nichž se jistě v dalších letech vykrystalizují nová základní hnutí. Zatím, kromě klubů, Sdružení A klubů, AA a Dobrých tempářů, se trend projevuje nejvíce ve vzniku přátelských svépomocných skupinech, u nichž teprve čas prověří jejich životaschopnost.

S o u h r n

Ve svém článku bilancujeme dvacetiletou zkušenost s léčbou a doléčováním osob závislých na alkoholu. Je evidentní, že kromě starých a osvědčených léčebných a doléčovacích aktivit musíme hledat i nové cesty, nové směry doléčování, které budou co nejlépe vyhovovat novým společenským podmínkám.

Do redakcie prišlo dňa: 13. 3. 1995

Adresa autora: MUDr. V. Štastný, CSc., PL, Húskova 2, 618 32 Brno-Černovice
